

Broedende Kraanvogels

De Kraanvogel kan met stip het vlaggeschip van de Dwingelderveldse broedvogels worden genoemd. Sinds de komst van de soort in 2005, wordt hun jaarlijkse wel en wee dan ook zo goed mogelijk gedocumenteerd. Dit jaar moest zelfs extra tijd worden ingelast want er vielen, toch nog vrij onverwacht, twee broedparen te volgen! Om de stellen uit elkaar te houden werden ze respectievelijk Alfa (oude paar) en Bèta (nieuwkomers) gedoopt.

Broedparen 2015

Paar Alfa

Paar *Alfa*, met de 2 jongen van vorig jaar, was de gehele winter in het gebied aanwezig gebleven. Meestal werd er gefoerageerd in het cultuurgebied noordelijk van Ansen en uiteraard werd er weer geslapen op de hei. Rond 16-02 werd de jongen van vorig jaar de deur gewezen en liet het paar zich regelmatig zien in De Hoorns met op 07-03 baltsgedrag aldaar. Op 12-03 bleek het paar op dezelfde lokatie als vorig jaar aan het broeden te zijn geslagen. In de eerste week van het broedproces werd zeker viermaal interactie waargenomen tussen het Alfapr.-♂ en een ander Kraanvogelpaar, dat later paar Bèta bleek. Vervolgens kreeg het paar op 18-03 met een heidebrand te maken, niet ver van de broedplaats, waardoor de eieren enkele uren onbebod bleven. Daarna kon het broedproces vrijwel ongestoord worden afgerond.

Het Alfa-♂ verjaagt paar Bèta (foto Okko Vos).

Paar Bèta

Op 24-02 bleek zich een paar Kraanvogels in de boswachterij op te houden, paar *Bèta*. Hoewel het stel af en toe ook in het heidegebied werd gezien en regelmatig verjaagd door het Alfapr.-♂ waren ze in maart/begin april voornamelijk actief in de boswachterij en het Noordenveld. Verrassend was dan ook

Paar Bèta (foto Okko Vos).

hebben gestaakt.

De gehele zomer bleven ze rond de nestplaats en later verder in het gebied aanwezig; tot het eind van het jaar was het paar present.

dat ze op 17-05 toch bleken te broeden op lokatie 3 in het oostelijk heidegebied; vermoedelijk zijn ze daar rond 14-05 met broeden begonnen. Helaas echter werden beide vogels op 29-05 foeragerend gezien in het Noordenveld, later alarmerend en langzaam weglappend van twee struinende Vossen; het broedsel was mislukt.

Bij controle van de nestplaats waren de vogels op 01-06 bezig met de bouw van een tweede nest, maar op 15-06 bleken ze de nestbouw te

Jongen 2015

Op 12/13-04 werd geconstateerd dat paar *Alfa* 2 jongen had; op 15-04 foerageerde het gezin al op ruim 100 m van het nest. Een week later echter bleek één jong verdwenen. Vooral het ♂ vloog in de periode daarna nogal eens af om elders te foerageren; met nog één overgebleven kuiken leek dat verantwoord. Tot bijna eind mei foerageerde het Kraanvogelgezin in het oostelijk heidegebied in vooral de natte(re) terreindelen, tot ruim een kilometer van de broedplaats. Het ♂ verjoeg daarbij een aantal keren 2-4 andere Kraanvogels uit het foerageergebied.

Op 27-05 bleek het paar te zijn verkast naar het westelijk heidegebied, maar het bleef het fietspad incidenteel oversteken om in de slenk van de Kraloër plas-Benderse plassen te foerageren.

Na vlieg oefeningen op 16-06 werd het gezin vanaf 22-06 nog mobieler; het jong kon toen vliegen. Tot 13-08 bleven ze echter in het Dwingelderveld en waren ze bijna dagelijks te vinden in het circa 120 ha grote foerageergebied Leisloutplassen-Aardrijksveen-Davids plassen.

Daarna werd het inmiddels bekende stramien opgepakt, frequenter foeragerend buiten het gebied, vaak op pas geoogste graanakkers in het gebied tussen Ansen-Rheebruggen-Wittelte, en slapen in het Nationaal Park. Het gezin bleef, na afwezig te zijn geweest van 10-10 tot 15-11, tot de jaarwisseling in het Dwingelderveld.

Broedparen 2005-2015

Hoewel er in de jaren '90 vrij regelmatig Kraanvogels in het gebied werden gezien werd het vanaf de eeuwwisseling serieus, vooral toen er voor het eerst sinds eeuwen in 2001 weer in Nederland werd gebroed. Het wachten was dan ook op een vestigingspoging in het Dwingelderveld. Die kreeg in 2005 zijn beslag; zie het overzicht in **tabel 1**.

Jaar/ wrn.	Aan- komst	1° broed- poging	Lo- ka- tie	2° broed- poging	Lo- ka- tie	Jon- gen	Jon- gen groot	Vlieg- vlug	Ver- trek	Bijzonderheden
2005 (150)	17-04	--	--	--	--	--	--	--	20-12	Paar afkomstig uit Fochte- loërveen.
2006 (260)	18-02	10-05 - 04-06 (mislukt)	4	26-06 - 15-07 (mislukt)	1	geen	--	--	31-12	Mogelijk broedgeval met 2 broedpogingen.
2007 (130)	06-01	22-03 - 10-04 (mislukt)	1	--	--	geen	--	--	30-12	Naar Focht.veen verkast na mislukte broedpoging. Daar in 2008-2010 gebleven.
2008 (20)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Dit jaar geen broedvogel (9 voorjaarswrn.)
2009 (19)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Dit jaar geen broedvogel (11 voorjaarswrn.)
2010 (19)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Dit jaar geen broedvogel (5 voorjaarswrn.)
2011 (200)	27-01	28-03 - 11-04 (mislukt)	1	26-04 - 16-05 (mislukt)	2	geen	--	--	07-12	♂ van 2007 verscheen met een nieuw ♀.
2012 (190)	02-01	20-03 - 01-04 (mislukt)	1	13-04 - 13-05 (gelukt)	3	2	1	21-07	12-09	Rond 03-06 1 jong verlo- ren.
2013 (140)	20-02	26-03 - 08-04 (mislukt)	4	24-04 - 24-05 (gelukt)	3	2	1	29-07	13-09	Rond 27-06 1 jong verlo- ren.
2014 (150)	20-01	15-03 - 14-04 (gelukt)	5	--	--	2	2	06-07	15-09	Eerste broedpoging raak; beide jongen groot gebracht
2015 (250)	01-01 pr. Alfa	11-03 - 11-04 (gelukt)	5	--	--	2	1	22-06	31-12	Rond 21-04 1 jong verlo- ren .
	23-02 pr. Bèta	14-05 - 29-05 (mislukt)	3	01-06 - 15-06 (mislukt)	3	--	--	--	31-12	Paar bleef tot eind van het jaar aanwezig.
Tabel 1. Samenvattende gegevens van in het Dwingelderveld broedende Kraanvogels in de periode 2005-2015.										

Om verstoringsrisico zoveel mogelijk te voorkomen ontbreken in het overzicht en ook op het kaartmateriaal de gebiedsnamen van de broedlokaties 1 t/m 5. In de periode 2005-2015 werd er op 5 plaatsen in het Dwingelderveld gebroed; totaal 13 broedpogingen (8 eerste, 5 tweede) werden geteld in respectievelijk een ven/plas (5x), veentje (4x) en slenk (4x). De nesten werden gevonden in ondiep (40-70 cm) water.

Alle nesten (veelal ca. 100 cm doorsnede) waren gebouwd van uit de omgeving verzameld materiaal; pitrus, veenmos, snavelzegge etc. Soms werden 1-2 slaapnesten aangetroffen.

In de loop van de periode 2011-15 ging het *Alfa*-paar steeds eerder tot broeden over; in de jaren 2011-13 in de tweede helft van maart, in 2014-15 in de eerste helft van deze maand. De tweede broedpogingen vielen alle tussen medio en eind april. Zes legsels (4 eerste, 2 tweede) gingen verloren door predatie, mogelijk mede ten gevolge van menselijke verstoring. Desondanks heeft broedpaar *Alfa* kans gezien 5 jongen aan de Nederlandse broedvogelpopulatie toe te voegen.

Kraanvogels worden vergelijkenderwijs laat geslachtsrijp (Hachfeld, 1989); ze planten zich veelal pas op 4-5 jarige leeftijd voor het eerst voort. Hiervan uitgaande zal het ♂ van paar *Alfa* inmiddels 13-14 jaar oud zijn en het ♀ 9-10 jr. Een inmiddels ervaren paar dat mogelijk nog een aantal jaren meekan, hoewel de gemiddelde leeftijd van in vrijheid levende dieren waarschijnlijk 15-20 jaar bedraagt (in gevangenschap werd het oudste ex. ruim 42 jr.). In 2012-2014 verlieten de broedvogels medio september het broedgebied. Door de boterzachte weersomstandigheden in 2015 echter waren de vogels aan het eind van het jaar nog aanwezig c.q. weer terug. Mogelijk overwinteren de Dwingelderveldse Kraanvogels, gezien de vrij korte afwezigheid en jaarlijkse snelle terugkeer, in de Diepholzer Moorniederung.

Paar *Alfa* met jong foeragerend in de Honingvelden, december 2015 (foto's Hans van der Meulen).

